

SUDAC KVIRIN SPINČIĆ IZ KASTVA, ISTAKNUTI GRAĐANIN KASTVA
I RIJEKE IZ PRVE POLOVINE 15. STOLJEĆA*Ozren KOSANOVIĆ*Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za povijest, Sveučilišna avenija 4, 51000 Rijeka, Hrvatska
e-mail: ozren.kosanovic@gmail.com

IZVLEČEK

Prispevek temelji na edini ohranjeni notarski knjigi iz 15. stoljetja na območju Reke; tisti, ki je pripadala reškemu notarju in kanclerju Antonu de Rennu iz Modene. Avtor poda pregled poslovnih aktivnosti sodnika Kvirina Spinčića, uglednega meščana Kastva in Reke iz prve polovice 15. stoljetja. Bil je relativno premožen, lastnik številnih nepremičnin, ukvarjal pa se je tudi z različnimi oblikami trgovanja. Avtor je analiziral njegovo kreditno trgovanje in dajanje posojil, da bi ponazoril njegov položaj med trgovci na severnem Jadranu. V prilogi je obsežnejši prikaz njegovega trgovanja z živino, tkaninami, usnjem, lesom in vinom, ki omogoča širši vpogled v njegove poslovne aktivnosti.

Ključne besede: sodnik Kvirin Spinčić, Kastav, Reka, Kvarner, 15. stoljetje

IL GIUDICE KVIRIN SPINČIĆ DI CASTUA, EMINENTE CITTADINO DI CASTUA
E FIUME DELLA PRIMA METTÀ DEL XV SECOLO

SINTESI

Il quaderno notarile del notaio e cancelliere fiumano Antonio de Renno de Modena risulta l'unico quaderno notarile Fiumano del Quattrocento che si è conservato. Rappresenta una fonte importante per l'analisi delle vicende storiche di Fiume di quel periodo. L'autore presenta le attività commerciali del giudice Kvirin Spinčić, cittadino eminente di Castua e Fiume che visse nella prima metà del Quattrocento. Era benestante, proprietario di molti beni immobili e inoltre attivo nel commercio. Nel saggio vengono dapprima analizzati i suoi contatti commerciali, in seguito viene presentata l'estensione di queste sue attività, che includevano il commercio degli animali, il tessile, le pelli, il legno e il vino e ci forniscono una visione più ampia delle attività legate alla figura di Spinčić.

Parole chiave: giudice Kvirin Spinčić, Castua, Fiume, Quarnaro, Quattrocento

UVOD

Život i djelovanje kastavskog suca Kvirina Spinčića je jedna neopravdano neispisana tema iz kastavskog i riječkog srednjovjekovlja. Sačuvanih izvora za povijest Kastva i Rijeke u 15. stoljeću je malo. Zbog toga je za istraživanje nezaobilazna jedina sačuvana notarska knjiga iz tog perioda, ona riječkog notara i kancelara Antuna de Renna iz Modene. Pomoću toga izvora moguće je djelomično rekonstruirati biografiju i poslovne aktivnosti Kvirina i njegove obitelji. Ovo se prezime prvi puta spominje u Kastvu i Rijeci u prvoj polovini 15. stoljeća. Prezime se potom ustaljuje u izvorima za kastavsku povijest kao što je vidljivo i iz kapitula 58. Kastavskog zakona iz druge polovine 16. st., gdje se spominje vijećnik i sudac Petar Spinčić (Statut, 195; Munić, 1988a, 122). Nije istraženo formiranje prezimena odnosno dolazi li iz nadimka ili imena nekog lokaliteta. Prezimenom Spinčić usputno se bavio Darinko Munić obrađujući prezimena Kastavštine prema popisu kastavskog bilježnika (od 1738. kapetana) Jurja Vlaha 1723. godine (Munić, 1990, 13, 20, 46–47). Pri tome se nije dotaknuo nastanka pojedinih prezimena, iako je upozorio da su po mnogima neka naselja Kastavštine dobila ime. Naselje (selo) Spinčići nalazi se podno Kastva (Laginja, 1889, 52; Munić, 1988a, 122) te, koliko mi je poznato, nije utvrđeno kada se prvi puta u izvorima spominje. U suvremeno doba kroz ovo naselje prolazi cesta iz smjera Rijeke, a trasa joj prolazi podno Kastva prema naselju Jušići (općina Matulji), gdje se spaja na staru cestu za Trst.

U historiografiji se Kvirin Spinčić sporadično spominje (Fest, 1913, 59, 76), ali se pri tome ističe nekoliko njegovih poslova ili se daju ponešto pretjerane ocjene njegova djelovanja. Izgleda kako je prvi Ferdo Hauptmann ustvrdio za Kvirina kako je uzgajao „čitava stada ne samo ovaca i koza, nego i goveda, te je opskrbljivao mesom sve riječke mesare, a prodavao je stoku i u Istru sve do Kopra“ (Hauptmann, 1951, 37) što potom prihvaćaju drugi autori (Klen, 1988, 86; Žic, 2008, 168). Međutim, nije sačuvan niti jedan pisani trag o njegovu poslovanju s riječkim mesarima. Vrijedi i spomenuti kako se za ovaj period u izvorima može pronaći imena samo nekolicine mesara. Raspoloživi podaci svjedoče kako je Kvirin nedvojbeno bio osoba određena ugleda i bogatstva u Kastvu i Rijeci. Međutim, sistematsko istraživanje navoda u sačuvanim izvorima ne ide u prilog Hauptmannovoj generalizaciji o čemu će biti riječi nešto kasnije.

POLITIKA VENECIJE PREMA TRGOVINI IZMEĐU NJEZINIH POSJEDA I RIJEKE U PRVOJ POLOVINI 15. STOLJEĆA

U historiografiji prevladava konsenzus oko zaključka kako je Venecija ograničavala samostalnu trgovinu i prijevoz robe između svojih posjeda u Dalmaciji i Istri te područja koja nisu bila u njezinoj vlasti (carinama, zabranama, i sl.) (usp. npr. Novak, 1965, 47–55; Šunjić, 1967, 232–240; Raukar, 1977a, 214–218; Raukar, 2007, 167–169; Fabijanec, 2007; Pov. Ven. 1, 610; Darovec, 2008, 278–283). Na Kvarneru je to bilo usmjereno prema primorskom obalnom pojasu posjeda grofova Walsee između Plomina i Rječine te posjedu knezova Frankapana u Vinodolu i Senju (Antoljak, 1954, 6–9; Raukar, 1977b, 246–248; Hrabak, 1991, 60–69). Venecija je tako štitila svoje ekonomske interese, ali su ograničenja bila uvjetovana i političkim prilikama u Italiji. Strogo kontrolom protoka

roba i sirovina nastojala je spriječiti neprijatelje u nabavci sirovina za ratne svrhe, poput primjerice željeza koje je iz Kranjske i Koruške preko Rijeke prevoženo u Ankonu, a zatim u druge talijanske gradove (Šumrada, 2005, 45–46). Da bi se te mjere uspješno provele Rijeka je ponekad bila i pod blokadom mletačkih brodova. Grof Reinprecht II. Walsee dogovorio je s duždom 1421. slobodniju međusobnu trgovinu (Kobler 2, 1896, 26; Fest, 1900, 11). Unatoč tome u periodu od 1420. do 1456. godine mletačke vlasti donijele su niz zabrana i ograničenja gradovima Istre i Dalmacije u trgovini s Rijekom. Pri tome su sačuvani tekstovi s poimeničim zabranama, ograničenjima i carinama dalmatinskim gradovima: Pažanima oko prodaje soli (1420., 1423. i 1424.) (Listine 8, 56, 126, 131, 269; Raukar, 1977b, 217; Raukar, 2007, 327), trgovine Šibenčana (1422.) (Listine 8, 171; Hrabak, 1991, 64), trgovine Zadrana (1423., 1437., 1438., 1439., 1456.) (Listine 8, 131, 241–242; Listine 9, 95, 110, 113; Listine 10, 80, 84; Antoljak, 1954, 6–9; Raukar, 1977b, 247; Hrabak, 1991, 60, 64) i dopuštenja ograničenog i kontroliranog uvoza razne robe Cresanima, Osoranima i Rabljanima (1452.) (Listine 9, 418, 428). Niz odluka bio je posvećen upravo ograničenjima uvoza i prijevoza željeza i druge robe iz Senja i Rijeke u dalmatinske gradove (1436.–1440.) (Listine 8, 130, 139; Antoljak, 1954, 7; Raukar, 1977b, 247). Sporazumom s grofom Reinprechtom IV. Walseeom moglo se 1442. mletačkim ili riječkim brodovima dopremiti u grad raznovrsnu robu i životinje (npr. janjci) iz mletačke Istre i Dalmacije (Listine 9, 167; CDI 4, br. 1034, str. 1771; Antoljak, 1954, 8). Takva je odluka bila nastavak nekih ranijih mletačkih odluka vezanih uz izvoz poljoprivrednih proizvoda s njihovih posjeda. No, Mlečani su istovremeno ustrajali u zabrani slobodne trgovine između Ankone odnosno Marki (u sklopu Papinske države) sa Senjom i Rijekom. Sredinom stoljeća to se prvenstveno odnosilo na firentinsku trgovinu željezom i kožama, a 1455. je prošireno na blokadu takve trgovine na prostoru Jadrana (Listine 9, 432; Listine 10, 69). Takva je zabrana 1449. razumljiva budući da su Firenca i Venecija tada bile u ratu (Pov. Ven. 1, 302–303). Razumije se da je i Rijeka, poput ostalih gradova na Jadranu, imala vlastita ograničenja uvoza, primjerice vina.

U opisanim okolnostima treba promatrati poslove Kvirina Spinčića. Njegova se pomorska trgovina, mogla razviti onda kada su Mlečani uspostavili dobre odnose s gospodarima Rijeke, grofovima Walsee. Kao što pokazuju niže priloženi primjeri u dva zabilježena slučaja on opskrbljuje velikim pošiljkama vesala arsenal u Veneciji. Vjerojatno je s obzirom na tamošnju potražnju bilo i više sklopljenih poslova o uvozu vesala o kojima u Rijeci nije sačuvan pisani trag.

IZ BIOGRAFIJE KVIRINA SPINČIĆA

Izvori ne pružaju podatak o godini rođenja i smrti Kvirina Spinčića iz Kastva (*Quirinus*, *Chirinus Spinčich*). Prvi puta se njegovo ime može pronaći u popisu svjedoka jedne oporuke u Kastvu iz mjeseca svibnja 1437. gdje je naveden kao *habitor Castue* (De Renno 1, 8). Do pred kraj 1441. nema spomena njegova imena, kada je ponovno naveden u istom statusu (De Renno 1, 255). Kao *civis Castue* zapisan je prvi puta 1447. godine (De Renno 3, 121). Izgleda kako je godišnje, barem od 1442. do 1449., obnašao čast suca u Kastvu, pa je opravdano zaključiti kako je građaninom postao ranije, možda do

kraja 30-ih godina 15. stoljeća (De Renno 1, 287, 410; De Renno 2, 30, 127; De Renno 3, 101, 121, 228, 285). Isprva se kao sudac navodi u notarevim zapisima sastavljenim u Kastvu, ali se kasnije kao takav javlja i u onima u Rijeci (nema sumnje da je i tada riječ o službi u Kastvu). Kao gastald kastavske bratovštine sv. Ivana navodi se 1441. godine (De Renno 1, 211). Prvi puta je naveden kao *habitor* Rijeke 1444., a kao *civis* 1446. godine te se od tada uglavnom navodi u tom svojstvu (De Renno 1, 389; De Renno 3, 113). U de Rennovoj notarskoj knjizi mnoge se pojedince nakon navođenja u svojstvu *civis*, sporadično navodi kao *habitor*. Nema zapisa o Kvirinovu primanju među kastavske ili riječke građane, ali se može pretpostaviti kako je bio građaninom oba grada (*terra*) i prije navedenih godina. Notar u njegovom slučaju zna koristi malo jedan, malo drugi termin, kako mu diktiraju okolnosti sastavljanja teksta. Uglavnom se to događa pri navođenju dva ili više svjedoka (*ambobus/omnibus habitatoribus dicte terre Fluminis*), od kojih svi nisu građani grada, vjerojatno zbog jednostavnosti i što kraćeg zapisa (npr. De Renno 3, 113–114, 117, 149; De Renno 4, 110). Nije poznato ime Kvirinova oca, majke i supruge. U izvorima se može pronaći navode o dvojici braće, Lovri i Petru te sinu Martinu (De Renno 3, 227, 326; De Renno 4, 101, 126, 147, 164; De Renno 5, 315, 320). Kvirinov brat Lovro spominje se kao *civis* Rijeke od 1455. godine (De Renno 5, 270). Sin Martin navodi se kao *habitor* 1448., a kao *civis* Rijeke od 1451. godine (De Renno 3, 203–204; De Renno 4, 102). Kvirin je sina Martina oslobodio svoje vlasti (*emancipatio*) posljednjeg dana mjeseca studenog 1456. godine (De Renno 5, 326–327). Ovaj rad nije mjesto za raspravljanje o pravnom aspektu toga čina, ali vrijedi istaknuti da je ovaj primjer važan za analizu srednjovjekovnog obiteljskog i nasljednog prava na Kvarneru. Naime, Lujo Margetić se analizirajući emancipaciju na Kvarneru oslanjao na Statut grada Rijeke iz 1530. godine te je iznio pretpostavke o sličnosti s običajem na Krku (Margetić, 1996, 148–149; Karbić, 2011, 118, usp. 122–123). Tekst o emancipaciji Kvirinova sina zapisan je prije statuta Rijeke te on potvrđuje da je L. Margetić u pravu. Naime, kao što je to bilo uobičajeno na Krku, u Rijeci je notar ispravu o emancipaciji sastavio pred predstavnicima vlasti i svjedocima (kapetan grada i dvojica sudaca).

Popisivanje nekretnina u vlasništvu Kvirina Spinčića nezahvalan je posao budući da nije sačuvan tekst njegove oporuke. Ipak, iz sporadičnih navoda, kao i ugovora o kupoprodaji zemlje može se zaključiti da je u okvirima Kastva i Rijeke bio u sloju dobrostojećih ljudi. Posjedovao je nekoliko kuća, manje i veće vrijednosti, od kojih je najvrednija bila jedna od 400 dukata. Neke od njih je zalagao pri sklapanju poslova, druge kupovao kako bi zaradio na preprodaji (De Renno 3, 149, 155; De Renno 4, 204, 217; De Renno 5, 425, 435, 530). Kupio je zemljište u Rijeci u blizini kaštela (*iuxta pallatium*) grofova Walsee, te ondje izgradio kuću u kojoj je živio. Nažalost nema podataka kada se to dogodilo i koliko je potrošeno (vjerojatno prije 1449.), ali 1458. je tražio da mu se plati odšteta, gdje je ta kuća bila jamstvo, u iznosu od 1000 dukata (De Renno 3, 281; De Renno 4, 110; De Renno 5, 375–376).¹ Spominju se razna njegova zemljišta - ograđena i neograđena, vrto-

1 U notarskoj knjizi postoji zapis iz 1449. kako notar sastavlja ispravu u kući Kirinova stanovanja. Ostaje otvoreno pitanje je li riječ o ovoj ili nekoj drugoj kući. *Pallatium* grofova Walsee je gradski kaštel srušen poč. 20. st. na čijem je mjestu izgrađena današnja zgrada općinskog suda i zatvora (Matejčić, 1990, 77–81).

vi, vinogradi, maslinici i pašnjaci na širem području Rijeke, Kastva i Lovrana (De Renno 3, 102, 113, 335; De Renno 4, 120, 217; De Renno 5, 299). Njegova trgovina (*statione*) u Rijeci vjerojatno je bila jedno od sjecišta poslovnog života grada. Brojni domaći ljudi i strani trgovci ondje su zalazili i u njegovoj prisutnosti sklapali pogodbe. Vjerojatno su to činili onda kada im je trebala privatnost kako se ne bi proćule pojedinosti iz njihovih poslovnih dogovora. Gradski notar i kancelar Antun de Renno u tim je slučajevima pozivan kako bi zapisao ugovor zainteresiranih strana. Iako je Rijeka tada bila relativno mala sredina, brojna naselja iz kojih potječu ljudi (Korčula, Drivenik, Lovran, Labin, Ljubljana i Fossombrone) koji su u njegovoj trgovini sklapali poslove djelomice oertavaju njezinu atraktivnost na prostoru Jadrana i njegovu zaleđu (De Renno 3, 203–204, 217, 262; De Renno 4, 104). Jedan od najvećih trgovaca iz Ljubljane, Pavao Dolničar, sklopio je posao velike vrijednosti (preko 1000 dukata) s frankapanskim vikarom Senja vitezom Nikolom de Barnisom u Kvirinovoj trgovini (De Renno 3, 217). U jednoj prilici ondje su se sastali suci i kapetan grada kako bi odlučivali o nekim pitanjima (De Renno 3, 248).

POZNANSTVA I PUNOMOĆI

Kvirin Spinčić imao je velik broj opunomoćenika na širem područja Jadrana i njegova zaleđa. Oni su bili stanovnici Ankone, Pesara, Firence, Venecije, Kopra i Labina (De Renno 3, 117–118; De Renno 4, 149; De Renno 5, 262, 277, 291, 310, 358), što jasnije oertava područje njegova poslovnog djelovanja.

Imao je i poslovnih dogovora s knezovima Frankapanima. Kao pouzdanik kneza Stjepana II. pojavio se u nekom poslu trgovine drvnom građom (De Renno 5, 313), a izgleda kako je imao kontakte i s gospodarom Trsata, knezom Martinom.

POSLOVI KVIRINA SPINČIĆA

Kako je navedeno Kvirin se spominje prvi puta 1437. godine. Vijesti o njegovim poslovima mogu se pronaći nešto kasnije, od 1443. godine. Iako je bio sudac te očigledno osoba određena ugleda u Kastvu i Rijeci nije niti jednom naveden kao profesionalni trgovac (*mercator*). Pa ipak, većina zapisa koji su sačuvani govore o njegovim aktivnostima koje bi se najbolje mogle opisati kao one trgovca. Nabavljao je, ugovarao proizvodnju i preprodavao raznovrsnu robu, a davao je i zajmove. Nije bio usamljen primjer budući da se u de Rennovoj notarskoj knjizi može pronaći niz pojedinaca, od sudaca do obrtnika, koji su mimo svojeg zanimanja djelovali na sličan način. U notarskoj se knjizi može pronaći zabilježbe od 1436. do 1465. (iako se u naslovu izdanja knjige navodi 1461. godina). Ipak, zapisi u knjizi nisu za sve godine jednako dobro sačuvani, primjerice početni dio knjige je propao, a za period od 1461. do 1465. sačuvani su zanemarivi dijelovi. Također vrijedi navesti kako nije za svaki mjesec, u rasponu spomenutih godina, sačuvan jednak broj zapisa u notarskoj knjizi. Primjerice, za mjesec rujan 1440. ubilježena su samo dva zapisa (De Renno 1, 191). No, Antun de Renno je izgleda uobičajeno djelovao u tom mjesecu, pa je tako sačuvana pergamena s dva zapisa. Jedan je datiran s zadnjim danom rujna, a drugi s 4. listopada 1440. godine (DAR-RI-IAS, br. 3). Uz to u gradu je u to vrijeme

možda djelovao još jedan notar, čija knjiga (bilježnica) nije sačuvana. Zbog navedenog, ovdje prikazan opseg njegove kreditne trgovine može biti samo djelomičan pregled.

Kvirinovo poslovanje nezaobilazno je kada se nastoji utvrditi njegovo mjesto u povijesti grada Rijeke. Pri tome je potrebno utvrditi opseg njegovog kreditnog trgovanja (33 kreditna ugovora, usp. tabelu 1.) koje se može pratiti od 1444. do 1456. godine. U ovome radu preuzete su klasifikacije takvog poslovanja o kojem su za dalmatinske gradove pisali Tomislav Raukar i Ignacij Voje (Voje, 2003, 49–50 i d.; Raukar, 2007, 277–279; usp. i Gestrin, 1965, 123–147). Većina zadužnica u Kvirinovu slučaju (26) ulazi u kategoriju gdje je on osigurao neku robu kupcima koji mu se obvezuju izvršiti isplatu u određenom vremenskom roku (usp. tu vrstu zadužnica kod T. Raukara, 2007, 277). U manjem broju slučajeva on je bio dužnik koji je za robu trebao osigurati novac (7). Kada je riječ o načinu isplate, prevladavaju slučajevi gdje je trebao dobiti ili dati dogovorenu novčanu svotu (29). Manji je broj slučajeva u kojima je u svojstvu kreditora trebao umjesto novca dobiti protuvrijednost u robi (4).

Tabela 1. Kreditni ugovori Kvirina Spinčića²

Godina	Broj ugovora	Novčani iznos		
		Dukati	Libre	Soldi
1444.	4	59	120	2656
1445.	2		181	1130
1446.	3	8		c. 7560
1447.	2		234	18
1449.	4	37		391
1450.	2	84	138	16
1451.	6	376	37	16800
1452.	2	33		759
1453.	1	89		14
1455.	3	12	109,5	16
1456.	2	5 d. i 8 maraka	960	

Prema sačuvanim podacima za ovaj vid poslovanja njegovi ugovori nisu visokih vrijednosti, uzevši u obzir druge riječke trgovce, ali i one u Dalmaciji (Zadar, Split i Du-

2 De Renno 1, 334, 385, 410, 414 (1444.); De Renno 2, 6–7, 16, 53 (1445.), 86 (1446.); De Renno 3, 112, 121 (1446.), 157, 169 (1447.), 228–229, 264, 268, 274 (1449.), 322, 332–333 (1450.); De Renno 4, 91–93, 95, 104–105, 110 (1451.), 142, 149 (1452.), 208 (1453.); De Renno 5, 266, 273, 285 (1455.), 309, 317 (1456.).

brovnik) toga vremena koji raspoložu svotama od preko 500 ili 1000 dukata po ugovoru (usp. npr. Raukar, 1977, 265–268; Voje, 2003, 252–270; Raukar, 2007, 288–293). Za godinu 1451. je sačuvano najviše Kvirinovih ugovora (6) kojima je ukupna vrijednost 376 dukata, 37 libara i 16800 solida (preračunato preko 500 dukata). Pojedinačno njegovi ugovori, kada je kreditor, ne prelaze 84 dukata, a kada je dužnik 300 dukata (De Renno 3, 322; De Renno 4, 110). Ipak, treba imati na umu da je završetkom jedne parnice 1443. trebao za raznu robu (vesla i sl.) dobiti 476 dukata. U drugom je navratu potraživao čak 1000 dukata. Zbog takvih oskudnih i necjelovitih podataka treba biti oprezan u donošenju zaključaka. Budući da je sagradio kuću na zemljištu u blizini kaštela grofova Walsee u Rijeci, a koju je znao davati kao jamstvo pri poslovima većih vrijednosti, može se pretpostaviti da je bila riječ o vrijednoj građevini. Slijedom toga vjerojatno je bio među imućnijim građanima. Izgleda kako središnje mjesto u njegovoj poslovnoj aktivnosti zauzima prodaja vesala, stoke i koža. Pri tome posluje s pojedincima na Kvarneru, ali i iz daljeg riječkog zaleđa (od Like do Kranjske). U pogledu uvoza vina, obzirom na tri navoda i količinu ne može se donijeti pouzdan zaključak o njegovim vezama s Dalmacijom (spominju se Brač i Korčula).

STOČNA TRGOVINA, ZAKUPI I JAMSTVA

Iz raspoloživih podataka za 13 godina o stočnoj trgovini mogu se donijeti samo djelomični zaključci. Kvirin Spinčić je očigledno imao dovoljno novca za nabavku žive krupne stoke iz šireg kopnenog prostora oko Rijeke od čega je nešto prodavao, ali i uzgajao. Manje životinje poput koza, ovaca ili svinja podjednako je uzgajao i prodavao. Iz jednog slučaja može se zamijetiti kako je bilo profitabilno stoku voditi prema Trstu (Bazovica) i ondje je prodavati. Analizom izvora smatram kako je prije citirana rečenica Ferde Hauptmanna previše optimistična. U usporedbi s dalmatinskim gradovima, Rijeka u 15. st. nije bila velik i bogat grad, iako se u historiografiji procjene kreću od 500 do 3000 stanovnika (Munić, 1998b, 51; Fest, 1913, 89). Uvidom u notarsku knjigu i istraživanje A. Festa mislim kako je procjena oko 2000 stanovnika relativno prihvatljiva. Ako je suditi prema raznim ugovorima, dogovorima, prosvjedima i sl. vezanim uz svinjogojstvo te odlukama gradskih vlasti po kojima je svatko mogao ubiti tuđu svinju koja se zatekne van imanja, njihov uzgoj je bio dovoljno razvijen za vlastite potrebe (De Renno 1, 18). Nesumnjivo je u bližoj okolini grada, na području Kastva, Veprinca i Lovrana bilo dovoljno uzgajivača ovaca i koza za što postoje nešto oskudniji podaci. Pri svemu ne treba smetnuti s uma uzgoj kokoši, kao ni ribarstvo (De Renno 1, 169; Hauptman, 1951, 36–37; Klen, 1988, 86). Zbog toga sam skloniji smatrati kako je Kvirin prodavao krupnu stoku, ali ondje gdje je mogao dobro zaraditi. Ta je zarada bila moguća u mjestima velike potražnje mesa, što Rijeka obzirom na broj stanovnika i vlastitu proizvodnju nije mogla biti. Mislim kako je u tom pogledu bio više usmjeren prema Trstu (što djelomice ide u pravcu teze F. Hauptmanna), odakle su onda drugi prekupci vršili preprodaju prema Veneciji i općenito Italiji (o Trstu kao središtu za preprodaju mesa, Gestrin, 1965, 171–174).

Kada je riječ o vrijednostima s kojima je Kvirin raspolagao pri kupovini, prodaji ili uzgoju životinja onda treba istaknuti kako je prema sačuvanim podacima najniža svota

od 20 libri godišnje što je dobivao ugovorom kojim je dao stado koza na čuvanje, dok je najviša svota od 960 libara koje je platio za kupovinu kastrata. Prvi sačuvani zapis o nekom poslu kojeg je Kvirin uopće sklopio je iz ožujka 1443. godine. Tada je zajednički s riječkim sucem Nikolom Mikolićem (*Nicolaus Micolich*) i Valentinom Jurlinovićem (*Valentinus Iurlinovich*) dogovorio isplatiti 143 zlatna dukata i 4 libre Mičlavu koji je djelovao u ime Vida Magrulina (*Vito Magrolino*), obojice iz Kočevja (*de Cuçeuia*). Novac je trebalo dati za kastrate samom Vidu ili sucu Ambroziju iz Bakra (*Ambrosio*) što je i učinjeno dva mjeseca kasnije. Istovremeno su Kvirin i Valentin posudili 132 dukata od Nikole da bi imali za jamstvo Jakovu Ratiču iz Kočevja (*Jacobus Rattich*) (De Renno 1, 300; Hauptmann, 1951, 38). U srpnju 1444. Kvirin je dogovorio unutar mjesec dana platiti 59 dukata Jurju Čiviću iz Otočca (*Georgio Čiuič*) za neke životinje, što je u roku i učinio (De Renno 1, 385). U Rijeci je pred mesnicom početkom prosinca 1444. Kvirin u prisutnosti svjedoka i gradskog suca prosvjedovao protiv Tomazina iz Krka (*Tomasino*). Potonji je kao jamac za Viçscha iz Pazina trebao dovesti svoju kravu na javnu dražbu. Kako se to nije dogodilo napravio je štetu od 3 dukata (De Renno 1, 418). Juraj Soidić iz Kastva (*Georgius Soidich*) dobio je od Kvirina početkom 1447. godine u najam od šest godina 102 koze (*animalia bellatina magna*) i četiri goniča za koje je trebao godišnje plaćati 20 libri. Po isteku ugovora trebao je vratiti životinje i goniče vlasniku (De Renno 3, 126). Sebastijan iz Buzeta obvezao se krajem svibnja 1447. u tri obroka izvršiti isplatu od 40 libri Valentinu Jurlinoviću za koze u vlasništvu Kvirina Spinčića (De Renno 3, 157). Kvirin je u srpnju 1449. na riječkom gradskom trgu u prisutnosti svjedoka i gradskog suca prosvjedovao protiv Conde iz Grobnika. Naime, Kvirin je za Condu jamčio Bartolu Matuciju iz Ferma (*Bartolomeus Matiucij*) svojim konjem. Bartol je izvršio naplatu javnom dražbom toga konja, uslijed čega je Kvirin tražio da mu Conda plati odštetu i troškove u iznosu od 20 dukata (De Renno 3, 262). Pavao pok. Ivana Biskopiača iz Otočca (*Paulus condam Iohannis Bischopiach*) dogovorio je u kolovozu 1450. prodaju volova za 84 dukata koje mu je Kvirin nakon dva mjeseca isplatio (De Renno 3, 322). Iako nije precizirano, izgleda kako je sličan aranžman sklopljen u listopadu, na dan kada je izvršena spomenuta isplata, pri čemu je Kvirin tada dogovorio isplatu 128,5 dukata do svetkovine sv. Martina (De Renno 3, 325). Krajem kolovoza 1452. neki Stojan iz Velike (*Stoianus de Velicha*) prosvjedovao je pred riječkim sucima protiv Kvirina Spinčića. Naime, Stojan je vodio svojih 13 volova u Bazovicu (*Basgouiça*). Kvirin mu je izgleda povjerio svoja goveda da ih ondje proda. Pri tome je Kvirin bio spreman podmiriti daću u Rijeci, Lipi i Rupi, ali ne i drugdje, sve do Bazovice. Bez obzira na to, navodno je obećao pokriti troškove i štete Stojanu. Međutim, Stojan je već u Klani morao platiti daću za sve volove i goveda zbog čega je čitav predmet iznio pred riječke suce (De Renno 4, 140).³ Pitanje daće u Klani predstavljalo je i kasnije problem za Kvirina. Tako je, prema zapisu iz srpnja 1453., pred riječkim kapetanom Andrijom iz Jame (kod Postojne) (*Andrea de Foramine*) i sucima te Klanjcima, županom Filipom i Jurjem Ptičijcem (*Georgius Ptchijch*), Franče iz Klane (*Françe*) uz pomoć svjedoka dokazivao kako Kvirin treba podmiriti klanjsku daću

3 Ako se promotori najizravnija trasa, onda je uz spomenuta mjesta, daću trebalo platiti u Staradu, Javorju, Materiji i vjerojatno još ponegdje do Trsta (Gestrin, 1965, 205).

za volove (De Renno 4, 179). Nakon dvije godine šutnje u notarskoj knjizi, u listopadu 1455., Kvirin je zaključio ugovor o društvu (*soceda*) s Jurjem Soidićem iz Kastva (*Georgio Soidich*). Povjerio mu je 22 koze i 9 kozlića, bika, 8 krava, 6 telaca i 2 junca na brigu da ih čuva na zemljištu koje je Kvirin od njega ranije kupio. To su zemljište Juraj i njegov sin Ambroz imali u zakupu za obrađivanje. Bilo je dogovoreno da po vraćanju životinja trebaju Kvirinu vratiti onoliko koliko je dao. Druge životinje (vjerojatno u međuvremenu okoćene) trebali su dijeliti na dva jednaka dijela. Istoga dana Kvirin je prosvjedovao protiv Pavla Vrbanića iz Bakra tražeći isplatu 16 dukata odštete za dva vola. Naime, Pavao je iste sebi prisvojio, a Kvirin ih je kupio od ser Ivana, kapetana Trsata (De Renno 5, 294). Mjesec dana kasnije Andrija Jančić iz Grobnika (*Andreas Iançich*) trebao je Kvirinu dati 40 libara za dva vola koje je potonji kupio od Jakova Tolinića (*Tolinich*) (De Renno 5, 296). U srpnju 1456. Kvirin se obvezao platiti Pavlu Benkoviću iz Lovrana 960 libara za kastrate (De Renno 5, 317).

TRGOVINA TKANINAMA, KOŽOM I VUNOM

Iz sačuvanih podataka o Kvirinovoj trgovini tkaninama, kožama i vunom vidljivo je kako je uglavnom riječ o relativno malim količinama od čega je najvredniji posao iznosio 61 dukat. Ipak, raznovrsnost te vrste robe s kojom je trgovao mnogo govori o njegovim dobrim poslovnim vezama i agilnosti. Istaknuti Riječanin Valentin Jurlinović i Kvirin Spinčić trebali su dobiti krajem svibnja 1444. od dvojice krznara, Petra pok. Marka iz Senja i Vida pok. Jurja iz Baga, 114 libri i 5 soldina vrijednu neodređenu količinu crne vune. Bilo je dogovoreno da se isporuka izvrši najkasnije do dana sv. Vida (15. lipnja), što je i učinjeno prema bilješci iz 26. lipnja (De Renno 1, 368). Krajem 1444. trgovac Pavao Fravičić (*Paulus Frauiçich*) dogovorio je kupovinu 15 volovskih koža od Kvirina za 82 libre i 10 soldina što je provedeno u rujnu 1445. godine (De Renno 2, 6–7). Krojač Juraj pok. Stjepana, jamac krznara Pavla, obvezao se u njegovo ime u kolovožu 1445. platiti Kvirinu za jaganjske kože 99 libri do Božića (De Renno 2, 53). Kvirin Spinčić i Valentin Jurlinović predali su Nikoli Raintalaru i Martinu pok. Čanini (*Çanini*) 787,5 mazza i polovinu kvarte (odnosno oko 114,63 m; Herkov, 1977, 146, 149) tkanine koju su za njih trebali prodati u Veneciji (De Renno 3, 98). Petar Krilačić de Iuanče (*Petrus Crilaçicha de Iuançe*) obećao je Kvirinu krajem 1446. platiti 8 dukata za sukno do sljedećeg karnevala. Istovremeno je Kvirin kao Krilačićev jamac trebao riječkom građaninu, dućandžiji Grizanu pok. suca Martina dati 20 dukata za maslinovo ulje što je i učinio u svibnju 1447. godine (De Renno 3, 121). U srpnju 1447. Kvirin Spinčić obećao je kožaru Jurju Sanchu iz Gorice (*cerdo Georgius Sancho*) pripremiti u Rijeci razne životinjske kože do Uznesenja Djevice Marije. To je podrazumijevalo 200 koža od koza starih tri godine (i ne manje dobi) po cijeni 14 solida za komad, kože ovnova i kastrata po istoj cijeni te jaraca po cijeni od 24 solida za komad. Povrh toga Kvirin je trebao primiti kaparu od 1 dukata (De Renno 3, 163). Kvirin je u srpnju 1449. kupio od Tome Fačića (*Façich*) iz Gorjana, stanovnika Umaga, tri peče od sukna vrijedne 51 dukat što je trebao platiti do sv. Margarete. U listopadu 1450. Toma je ovlastio riječkog građanina, zlatara Martina, pok. Dominika iz Senja da ga zastupa oko posla s Kvirinom (De Renno 3, 326). Mjesec

dana kasnije, 11. studenog, sačuvan je tekst o sporu između njih dvojice. Tada je Kvirin u postupku pred riječkim kapetanom Jakovom Ravnikarom (*Jacobus Raunacher*),⁴ sucima i vijećem nastojao rasvijetliti okolnosti slučaja ističući kako je opunomoćenik Tomin, zlatar Martin potraživao novac. Kvirin je tvrdio kako je u njegovoj trgovini, u prisutnosti Jurja Sesčovića (*Georgio Seschouich*), Toma bio izjavio kako pristaje da mu se dio duga podmiri razmjenom odnosno suknom. Toma je naknadno to negirao pred vlastima koje su slučaj ispitivale u Umagu ističući kako želi novac. Nakon toga Kvirin ga je optužio za lažno svjedočenje (De Renno 3, 331–332). Osam dana kasnije Kvirin je pred dvojicom riječkih sudaca, koji su zasjedali u gradskoj loži, izjavio kako je dao spomenutom Tominu opunomoćeniku Martinu svoje zemljište u distriktu Kastva. Istaknuo je kako uslijed te činjenice Toma lažnim svjedočenjem neopravdano potražuje 51 dukat. Tužio je Tomu za 80 dukata, koliko je procjenjivao da predano zemljište vrijedi (De Renno 3, 334). Martin Verbanic iz Steničnjaka (*Martinus Verbanich de Steninsiach*) dogovorio je u ožujku 1451. kako će od Kvirina kupiti obojeni pamuk vrijedan 61 dukat. Umjesto novca obećao je isporučiti topljeni vosak po cijeni od 10 dukata za centenarij (De Renno 4, 91). U travnju iste godine Vrban pok. Nikole Ivančića (*Vrbanus condam Nicolai Iuančich*) trebao je dati Kvirinu 15 dukata za obojeni pamuk (De Renno 4, 95). U rujnu 1452. Kvirin je trebao dati Rainaldu de Ferundis iz Trevisa (*Rainaldo de Ferundis*) (ili opunomoćeniku ser Dominiku de Juliano iz Trsta) 33 dukata za sukno (De Renno 4, 142). U kolovozu 1455. Marina supruga kožara Matije iz Selniče obvezala mu se isplatiti za životinjske kože 86,5 libri (De Renno 5, 285). Početkom 1456. mu duguju još 48 libri i 16 soldina (De Renno 5, 301). U travnju iste godine Žigmund Čičover (*Sigismundus Çichouer*) trebao je Kvirinu za meso koje je preuzeo od njega i sukno od Valentina Jurlinovića dati 8 maraka i 5 dukata (De Renno 5, 309).

TRGOVINA DRVNOM GRAĐOM I PRERAĐEVINAMA

Trgovina drvnom građom i prerađevinama bila je važna za Kvirina Spinčića. Ovdje nije samo riječ o količinama i vrijednostima tih proizvoda (najviše zabilježena isplata za vesla od 476 dukata) koje je prema sačuvanim zapisima u periodu od 1443. do 1452. uspio prodati. U par navrata je, iako su ugovoreni poslovi imali neku vrst zastoja, isporučivao vesla i u Veneciju (Gigante, 1913, 119). Kvirin i sudac Andrija iz Hrastovca (*Andrea de Crastouica*) u listopadu 1443. dogovaraju se o načinu rješavanja međusobnih nesuglasica. Utvrdili su dugovanja i potraživanja za pamučnu tkaninu, trgovačku robu i vesla te kupovinu mula i konja. Kvirin je trebao dobiti 476 dukata za pokriće svojih troškova za isporučena vesla (De Renno 2, 127–129; Gigante, 1913, 49). Curilo zvan Čikada de Pacha (*Curilus dictus Çicada*) dogovorio je u ožujku 1446. s Kvirinom kako će mu za vesla i drvnu građu dati 280 libri. Posao su uspješno priveli kraju nakon tri mjeseca (De Renno 2, 86). U svibnju iste godine, sudac Vid pokojnog ser Matcha (*Vitus condam ser Matchi*) prosvjedovao je pred dvojicom riječkih sudaca protiv Kvirina. Tvrdio je kako

4 Ravnikari su vlastela iz Kranjske s posjedima u unutrašnjosti Istre (Kobler 3, 176–177.). Od grofova Goričkih 1430. Martin Ravnikar kupuje vlastelinski posjed Završnik (Rutar, 1895, 219).

je potonji preuzevši neka vesla za Vida, ista prisvojio sebi, a trebala su pripasti kapetanu Gotnika. Zbog toga je Vid tražio odštetu od 20 soldina po veslu (De Renno 3, 101). U rujnu 1447. Kvirin je zajednički s kapetanom Kastva, Petrom Belim, trebao dobiti 200 dukata za isporučena vesla u Veneciju (De Renno 3, 172). Krajem 1447. godine Kvirin je prosvjedovao pred riječkim kapetanom i sucem protiv riječkog suca Vida Rossa (*Rosso*) koji je zaplijenio njegovih 310 vesala za galiju, nanijevši mu tako veliku štetu (De Renno 3, 185). Zapovjednik jednog broda, Nikola Tamiser iz Mazzorba, prosvjedovao je u kolovozu 1448. pred riječkim sucem ser Vidom Barulićem protiv građanina Kopra ser Ivana iz Ravene te Valentina Jurlinovića i Kvirina Spinčića. Tvrdio je da, do trenutka kada se žali, dva tjedna usidren ispred Rijeke čeka isporuku vesala za galiju koje je trebao otpremiti u arsenal u Veneciju. Vesla su prema dogovoru trebala biti spremna za ukrcaj na morskoj obali po Nikolinu dolasku, ali ih je on umjesto toga čekao s praznim brodom. Tijekom njegove žalbe, od spomenute trojice, bio je prisutan samo Valentin (De Renno 3, 208; Fest, 1900, 25; Gigante, 1913, 106). Matija Krajević iz Žejana (*Mateus Craieulich*) obvezao se početkom veljače 1449. Kvirinu isporučiti do mora u Preluci⁵ 44 obična vesla, od kojih su dvije trećine trebale biti od javora (*aiero*), a trećina od bukve po cijeni od 5,5 solida komad, a sve do svetkovine sv. Jurja. Istovremeno je Pavao, od roda Ripari iz Žejana trebao isporučiti 22 obična vesla u Preluku u navedenom omjeru vrste drva i cijeni te roku (De Renno 3, 228–229). Ser Agnol pok. ser Antuna iz Korčule (*Agnolus condam ser Antonij*) dogovorio je u studenom 1450. kako će od Kvirina preuzeti kože i daske u vrijednost od 138 libri i 16 solida. Umjesto novca trebao mu je do Božića isporučiti u ušće Rječine ili na obalu ispred Rijeke vino i trgovačku robu po cijeni od 46 solida za modij. Agnol je od Kvirina primio 13 praznih bačava u koje je trebao natočiti vino te ih zatim prevesti svojim barkozijem u Rijeku (De Renno 3, 332–333). Nikola Tamiser iz Mazzorba prosvjedovao je u rujnu 1451. pred riječkim sucem ser Vidom Matronićem protiv Kvirina Spinčića. Prema njegovu kazivanju morao je svojim brodom iz Rijeke dopremiti vesla za galiju u mletački arsenal. No, po njegovu dolasku pred grad, ustanovio je kako Kvirin nije imao vesla pa ga je usidren čekao jedanaest dana zbog čega je bio na velikom gubitku. Mjesec dana kasnije Kvirin je pred riječkim sucima od Nikole potraživao 200 dukata za počinjenu štetu, jer potonji nije sa svojim brodom prevezao vesla koja su bila u Bakru (De Renno 4, 107–108). Jakov Tolen iz Grobnika (*Jacobus Tolen*) obvezao se u studenom 1451. Kvirinu na lokalitetu Luka kraj Rječine s Trsatske strane isporučiti 200 drvenih pregrada (*assides*) te platiti 18 libri i 3 soldina (De Renno 4, 110). Kvirin Spinčić se pred sucem ser Vidom Barulićem 17. travnja 1452. žalio kako je trebao od Ivana Alegretija iz Korčule dobiti 44 dukata. Budući da ih nije dobio, molio je suca da riječki javni glasnik Valentin oglašava dražbu oko 1000 njegovih vesala koja su se nalazila na

5 Preluka je u suvremeno doba naziv za zaljev istočno od Voloskog u Opatiji. Ondje su u 19. st. kopali kamen za izgradnju riječke luke (Klen, 1988, 247), dok je u vrijeme socijalističke Jugoslavije na tom mjestu izgrađen manji autokamp. Osnovni problem lociranja ovog mjesta u srednjem vijeku jest u tome što se u izvorima navodi benediktinski samostan sv. Jakov u Preluci (*Scum Iacobum a prelucha*, De Renno 2, 105 (1437.)). Kako se samostan nalazi u Opatiji (u parku ispred hotela Imperial) pomalo je dvojbeno da je današnji Preluk istovjetan ondašnjem budući da je samostan udaljen od njega nekoliko kilometara.

tri lokacije, u Preluki, Rečicama⁶ i obali ispred Rijeke. Sudac je taj zahtjev uvažio davši nalog javnom glasniku Valentinu. Tri dana kasnije Valentin je na trgu grada Rijeke, u prisutnosti okupljenih svjedoka, izjavio pred sucem kako je učinio što mu je naloženo. U tom periodu nitko nije ponudio više od Lovre Spinčića, koji je ponudio 44 dukata i 20 solida. On je stoga, kako su mu dužnost i ovlasti dane po sučevu nalogu dopuštale, vesla ustupio Lovri (De Renno 4, 150–151). Radi ilustracije, ako se uzme u obzir prethodno spomenuta cijena od 20 soldina po običnom veslu relativna vrijednost spomenutih iznosi 20000 soldina odnosno prema tadašnjem tečaju otprilike oko 175,43 dukata (Herkov, 1956, 365). Kvirinov brat ih je stoga uspio dobiti za tek 1/4 stvarne vrijednosti što je zaista ogromna dobit. Kvirin je u svibnju 1452. ugovorio s Grgurom Borovinićem iz Senja (*Gregorio Borouinich*) i Benkom (*Bencho*) iz senjske doline (*Valle Segnensi*), obojicom izrađivačima vesala, da za njega rade godinu dana proizvođači vesla i vretena za tkanje o njihovu trošku pri čemu je on o svom trošku obećao izgraditi im kolibu u kojoj su trebali pokrenuti proizvodnju. Kvirin im se obvezao platiti za svako veslo za galiju 13 solida, pri čemu nisu trebala dimenzijama prelaziti šest koračaja (oko 10.4 m, Herkov, 1971, 99), a za svako vreteno 2 solida. Potonja dvojica imala su pravo na polovinu dobiti od svoje proizvodnje običnih vesala, a trebali su ga opskrbljivati sa svim komadima vesala i sedlima za vesla (uškama, *pedum remorum a çirono*) tih godinu dana po cijeni od 40 soldina za centenarij (De Renno 4, 129–130; Fest, 1900, 48–49; Fest, 1913, 76).

TRGOVINA VINOM

Trgovina Kvirina Spinčića vinom bila je skromnijeg opsega i izgleda kako nije bila od njegova primarnog interesa. Razlog tomu su i propisi o ograničenju uvoza vina u Rijeku. Vjerojatno mu se zbog toga, kada je riječ o većim količinama vina, ono isporučuje van granica riječkog distrikta. Krajem 1444. Simon Pilar dobio je od Kvirina tri bačve vina od 20 modija za 69 solida po modiju. Simon je umjesto novca trebao Kvirinu dati 200 dasaka i trgovačku robu po cijeni od 20 libara za centenarij (De Renno 1, 410). Kvirin je u studenom 1444. dao bačvu vina od 16 modija svećeniku Antunu Visigniću (*Antonius Visignich*), jamcu Teodora pok. Dominika, po cijeni od 79 solida po modiju. Cijeli iznos trebalo je u dva obroka platiti do sv. Mihovila, ali to je učinjeno tek u studenom 1452. godine (De Renno 1, 414). U veljači 1445. Kvirin je isporučio Curilu Posničiću (*Curilus Posniçich*) jednu bačvu vina od 16 modija po cijeni od 70 solida za modij te je tada dogovoreno da plaćanje treba izvršiti do sv. Mihovila (De Renno 2, 16; De Renno 3, 67). Kvirin u studenom 1446. daje sucu Jurku iz Drivenika (*Jurchus*) za Teodora pok. Dominika četiri bačve vina ukupne količine 56 modija po cijeni od 67 solida za modij. Bilo je dogovoreno da se plaćanje izvrši do posvećenja crkve sv. Mihovila, što je godinu dana kasnije i učinjeno (De Renno 3, 112, 157; Teodor je Jurku dao u zalog svoju kuću i vinograd koji je imao u emfiteuzi). Mihovil Ivanov de Cranče s Brača (*Michael Iohannis de Crançe*) prodao je Kvirinu u ožujku 1451. godine 200 modija vina i trgovačke robe s Brača po cijeni od 46 solida za modij. Vino je

6 Na području Plasa. U suvremeno doba ondje se nalazila tvornica Torpedo na Mlaki (Ekl, 1994, 94, 119, 122–123).

obećao isporučiti u ušću Rječine na trsatskoj strani (De Renno 4, 92). Istoga je dana Mihovil dogovorio s Kvirinom da mu umjesto isplate 37 libri za isporučene kože dopremi još vina po jednakoj cijeni za modij (De Renno 4, 93). Dvojica Korčulana, Deodat pok. Nikole Marinovog (*Deodatus condam Nicolai Marino*) i Ivan pok. Alegreta obećali su u kolovozu 1451. Kvirinu isporučiti 200 modija vinskog mošta ondje gdje on to želi, a uzduž morske obale između Hreljina i Kastva(!) po cijeni od 38 soldina za modij (De Renno 4, 104–105). Stjepan Mortath prodao je Kvirinu u studenom 1452. bačvu vina od oko 11 modija po cijeni od 69 solida za modij, a koja je bila uskladištena u vinskom podrumu (*canipa*) Ivana Babića iz Grobnika. Kvirin mu je, dok ne plati, dao kao jamstvo svoj vinograd u Škurinjama (zapad današnje Rijeke) (De Renno 4, 149). Kvirin Spinčić založio je kod Venecijana iz Hreljina (*Veneciano de Cregnino*) jednu bačvu crvenog vina uskladištenog u podrumu Ivana Babića za 4 dukata i 3 stara žita (De Renno 4, 152).

TRGOVINA I RAZMJENA RAZNOVRSNOM ROBOM

Već početkom 1444. godine Kvirin Spinčić je dogovorio da mu krojač Vid pok. Jurja (*Vitus quondam Georgij*) za isporučeno žito do Uznesenja Djevice Marije isplati 38 libri i 12 soldina. Kao jamstvo je u zalog od njega primio vinograd na području Brguda⁷ (De Renno 1, 334). U jednoj je prilici ostalo zabilježeno kako je Kvirin prodao Marku pok. Petra Ivančića (*Marco quondam Petri de Iuançich*) i Valentinu Fulnoieu u veljači 1446. papar neodređene količine vrijedan 49,5 dukata (De Renno 2, 83). Za ilustraciju u Veneciji se te godine cijena broskog tovara papra kretala na oko 36 dukata (Lane, 1968, 594; tovar teži oko 120 kg, Herkov, 1971, 84). Martin pok. Čanina (*Martinus condam Čanini*) dogovorio je s Kvirinom u srpnju 1449. kako će mu za željezo do Božića dati 16 dukata i 28 soldina te mu je jamčio založivši vinograd u Ičićima (*Içich*) (De Renno 3, 264).⁸ Sudac Jurko iz Drivenika dogovorio je u kolovozu 1449. s Kvirinom kako će mu do Božića za željezo dati 21 dukat za što je jamčio vinogradom (De Renno 3, 268). Pavao pok. Milija iz Knina, zvan Fravičić (*Paulus condam Milij dictus Frauiçich*) dogovorio je u rujnu s Kvirinom da mu za neku trgovačku robu do najkasnije osam dana nakon sv. Jurja isplati 6 dukata i 5 libri. Kao jamstvo dao mu je perinu (*lectum de pluma*) i jednu žensku haljinu od zelena sukna (De Renno 3, 274). Kvirin je u studenom 1451. trebao dati građaninu Kopra ser Ivanu iz Ravene 300 dukata za neku trgovačku robu. Kao jamstvo dao mu je u zalog kuću u Rijeci, u kojoj je živio, a koja se nalazila pokraj kaštela (De Renno 4, 110). Kvirin je u lipnju 1454. trebao dati Petru Ivanu pok. ser Krševana iz Ferma (*Petrus Iohanni condam ser Grisostomi*) 89 libri i 14 soldina za pšenicu, a kao jamstvo dao je kuću u Rijeci koja se nalazila pokraj groblja sv. Marije (De Renno 4, str. 208). U veljači 1455. Gašpar Svavečić iz Grobnika (*Gaspar Suaueçich*) trebao je dati Kvirinu 12 dukata

7 Prostor „od Cerovice do Preluke“ (Ekl, 1994, 94, 99–104). U suvremeno doba obalni prostor između rafinerije nafte INA na Mlaci do Voloskog. Ne treba miješati sa selom Brgud, nekada dijelom Kastavštine (Laginja, 1889, 23–24), a u suvremeno doba u sklopu općine Matulji.

8 Vjerojatno negdje između Drenove i obale (Brgud) budući da se tim redom i navodi. Mislim kako nije riječ o naselju Ičići između Opatije i Ike (Lovrana) kao što navodi Fest, 1913, 84.

za maslinovo ulje (obzirom na tadašnje cijene vjerojatno je riječ o manjoj količini) (De Renno 5, 266). Kvirin je potom u travnju prodao 17 stara pšenice Morlaku Franku Miliću (*Franchus Milich*) s time da je potonji još uzeo i zajam od 17 solida (De Renno 5, 273).

KUPOVINA, PRODAJA, NAJAM I SPOROVI OKO NEKRETNINA

Valentin Jurlinović (*Valentin condam Iurlini*) prodao je u lipnju 1442. Kvirinu kuću ser Petra Pertusana u Rijeci za 120 dukata (De Renno 5, 425). Kvirin je u svibnju 1446. prosvjedovao pred kastavskim kapetanom Petrom Belim, županom, sucima i vijećnicima protiv kapetana Bartola Misula (*Bartolus Misuli*) i župana Zavide (*Sauida*) te kastavskih vijećnika koji su dodijelili Ivanu Mavriću iz Brseča (*Maurich*) jedno njegovo zemljište u Pol(j)icama (*Police*) tražeći godišnju odštetu od 4 dukata (De Renno 3, 102). U studenom iste godine istupa pred riječkim vlastima protiv Zavide, župana u Kastvu. Između raznih pritužbi protiv njega istaknuo je kako je preuzeo jedan dio njegova zemljišta u Plasama (De Renno 3, 113). Kvirin je ugovorio u travnju 1447. sa stanovnikom Labina Matijom pok. Antuna Skampića (*Mateo condam Antonij Schampich*) kupovinu kuće, ograđenog zemljišta, manjeg zemljišta, vrta i vinograda za 100 dukata. Isplata se ugovorila u obrocima pa je 30 dukata trebalo platiti do Uznesenja Djevice Marije, a ostatak u naredne tri godine (De Renno 3, 149). Već mjesec dana kasnije Kvirin je ugovorio prodaju spomenutog imanja sucu Jurku iz Drivenika za 110 dukata. I ovdje se isplata novca ugovorila u obrocima pa je tako Kvirin trebao dobiti 40 dukata do sv. Jurja, a ostatak u sljedeće tri godine (De Renno 3, 155). Njegova je zarada u mjesec dana razlike između sklapanja dvaju poslova iznosila 10 dukata. Kvirin je udio u kući Ambroza Kožarića (*Ambrosij Coxarich*), koju je ovaj posjedovao zajednički s ocem, otkupio na javnoj dražbi održanoj u listopadu 1448. za 32 libre (De Renno 5, 435). U ožujku 1449. došlo je do sporazuma između arhidakona Ivana i župnika Gašpara u ime kaptola te Kvirina Spinčića. On je imao u emfiteuzi masline koje su se nalazile u jednom ograđenom polju, osim nekih četrnaest stabala koje su pripadale crkvi sv. Marije. Smanjen mu je iznos davanja s 8 libri na 5 solida godišnje (De Renno 3, 238). Nakon što je u veljači 1450. provedena javna dražba nad nekim vinogradom u Kastvu u vlasništvu Petra Sebegnića (*Petrus Sebegnitch*) isti je pripao Pavlu Radaviću iz Kastva (*Paulo Radauich*) koji je ponudio 32 dukata. Taj je novac pripao Kvirinu Spinčiću kao vjerovniku (De Renno 3, 303). Krajem te godine Kvirin je prosvjedovao pred riječkim vlastima protiv Alberta Spilera, dačara u Senožeću, kojem je dao u zalog vinograd izuzev tora za ovce i maslina. Albert je izgleda taj posjed dao Petru iz Poreča, stanovniku Pule. Procijenio je kako je oštećen za 300 dukata (De Renno 3, 335).⁹ U veljači 1452. Kvirin je prosvjedovao ispred riječkih sudaca protiv Pavla Mortatića (*Paulus Mortatich*). Iako detalji nisu poznati zapisano je kako je dao svoj vrt podno Kastva, koji je nekoć bio župnikov, sucu Vidu Matroniću kao jamstvo za Pavla (De Renno 4, 120). Kvirin je u ožujku 1454. prodao jednu svoju kuću u Rijeci Krševanu Nikolinom gospodina Vannija iz Ferma (*Grisostomus Nicolai domini Vanni*) za 400 du-

9 Krajem godine Albertov zastupnik Bolfung tražio je da se vinograd s maslinama koji je Kvirin imao u emfiteuzi u Rijeci oglasi na javnoj dražbi zbog duga od 20 dukata (De Renno 5, 438).

kata (De Renno 4, 204; Fest, 1900, 57, pretvara iznos u libre). Još jedan zapis s kraja iste godine pruža uvid u Kvirinovo vlasništvo – daje jamstvo u vinogradu i vrtu sa sjenicom u kastavskom distriktu te kuću u Rijeci (De Renno 4, 217). Krajem 1455. kupio je od Grguru Novakovića iz Grobnika (*Gregorius Nouachouich*) za 100 libri nekakav pašnjak, s time da ga je ovaj i dalje mogao u pola koristiti (De Renno 5, 299). Kvirin je u veljači 1457. prosvjedovao pred riječkim sucima protiv Pavla Benkovića iz Lovrana (*Benchouich*). Naime, dao mu je u zalog kuću u Rijeci (nekad u vlasništvu trgovca Ivana) za 340 libri te je tražio 100 dukata odštete. Pavao je naredio svom zastupniku krzнару Grguru iz Grobnika da se kuću da na javnu dražbu (De Renno 5, 330).

DAVANJE ZAJMA I DUGOVANJA

Kvirinove zajmove i dugovanja treba podijeliti barem na dvije skupine: 1. nije poznat iznos dugovanja ni sve okolnosti posla (poznati su iznosi traženih odšteta) te 2. poznat iznos dugovanja ili zajma, ali bez daljnjih pojašnjenja u tekstu.

Tako se za primjer može navesti sljedeće slučajeve gdje nisu ostale zabilježene sve okolnosti pri sklapanju poslova odnosno precizirani novčani iznosi. Izgleda da je u svibnju 1445. Kvirin Spinčić nakon provedene javne dražbe u Kastvu dobio posjede Marina Dragoslavića (*Marinus Dragoslauch*) iz Kastva. Potonji je dug trebao podmiriti u roku od godinu dana, od sv. Mihovila do sljedećeg rujna (De Renno 2, 143). Kvirin je sredinom veljače 1457. prosvjedovao pred kapetanom i sucima govoreći kako je knez Martin Frankapan primio od njega i njegovu sina za podmirenje njihova duga i duga Lovre i Petra Spinčića te mesara Blaža iz Celja 39 svinja. On je pak tražio da njegovu dva brata, Lovro i Petar, te Blaž iz Celja daju pola dukata jer nisu sudjelovali u isplati (De Renno 5, 330). Mjesec dana kasnije pred kapetana i suca istupio je u svoje ime Lovro, ali i u ime brata Petra i mesara Blaža. On je istaknuo kako je molio svoga brata Kvirina koji je htio ići u Jasterbarsko prodati svinje da riješe pitanje duga Martina Briganića iz Rečica, podložnika kneza Martina Frankapana. Kvirin navodno nije htio potonjeg primiti, ali i nije tražio ništa od braće i njihova suradnika (De Renno 5, 334). U ožujku, nekoliko dana kasnije, pred riječkim vlastima prosvjedovali su trojica Kastavaca, Lovro Sinčić te Lovro i Petar Spinčić kao i mesar Blaž ističući kako je Martin sin Kvirina Spinčića, zaplijenio od mesara Andrije Volčića iz Kopra (*Volçich*) 300 libri koje su oni potonjem dali za volove (De Renno 5, 335). Početkom 1458. pred riječkim sucem prosvjedovao je mesar Toma de Mutinića (djeluje u Vinodolu). Knez Martin primio je 20 svinja od Kvirina što je štetilo Tomi pa je tražio 40 dukata odštete (De Renno 5, 351). Kvirin, Martin i Petar Spinčić bili su u ožujku 1458. jamci za kapetana Postojne Jurja Cernomela za iznos od 200 dukata kapetanu Senožeča Tomi Elacharu (De Renno 5, 359–360). U studenom 1458. Kvirin je prosvjedovao pred kapetanom, sucima i vijećem Rijeke protiv pok. Jurlina i njegove supruge Matee za koje je jamčio braći Petrichiu i Tomi te Vidu Magrulinu iz Kočevja svojim zemljištem na kojem je izgrađena kuća blizu kaštela u Rijeci. Tražio je od Matee 1000 dukata za pretrpljenu štetu i troškove (De Renno 5, 375–376).

S druge strane postoje bilješke gdje se navode samo iznosi koje pojedinci duguju Kvirinu (17), ali bez razjašnjavanja okolnosti u kojima je do takvih dugovanja došlo (usp.

tabela 2.). Kada se uzmu u obzir ti dugovi u novcu u periodu od nekih dvanaest godina može se sumirati sljedećim podacima. Prema društvenom položaju odnosno zanimanju dužnici su u 1/3 slučajeva riječki suci. Ostali su kožar, postolar, kovač, brodovlasnik, trgovac, svećenik itd. Pojedinačna dugovanja ne prelaze 61 dukat.

Tabela 2. Dugovi u novcu prema Kvirinu Spinčiću¹⁰

Godina	Broj dužnika	Iznos u novcu		
		Dukati	Libre	Soldi
1444.	2	5	110	
1445.	2	20	91	
1446.	1		37	
1447.	2	6	36	100
1448.	1	27		
1449.	1	11		17
1451.	2	61	18	3
1452.	2		136	5
1453.	2	19	51	65
1454.	1		195	12
1456.	1	11		

Kada je riječ o novčanim potraživanjima prema Kvirinu Spinčiću, bez konkretnijih naznaka o robi onda zabilježenih slučajeva ima manje (8). Doduše, 1452. g. je na ime vraćanja zajma grofovima Walsee u lipnju dugovao 70 florena, a potom se dug u listopadu povećao na 100 dukata. Uz to dva dugovanja su bila naspram jednog ličkog mesara, od kojeg je ranije nabavljao stoku, pa se može pretpostaviti da je možda bila riječ o zaostacima isplate nekakvog sličnog posla (usp. Tabela 3.).

10 De Renno 2, 5–6., 21., 84., 137.; De Renno 3, 125., 155., 205., 285.; De Renno 4, 110., 112., 128., 159., 166., 208.; De Renno 5, 304.

Tabela 3. Potraživanja u novcu prema Kvirinu Spinčiću¹¹

Godina	Broj kreditora	Iznos u novcu		
		Dukati	Floreni	Soldi
1446.	1	14		
1452.	3	156	70(!)	69
1453.	1	51		5
1454.	1	70		
1457.	2	77		

POSLOVI KVIRINOVE BRAĆE, PETRA I LOVRE SPINČIĆA

O poslovima Petra i Lovre Spinčića u notarskoj knjizi Antuna de Renna sačuvano je vrlo malo. Iz tih se unesaka može reći kako braća nisu bila jednakog poslovnog profila kao i Kvirin. Ponekad su zajednički poslovali pa im se u srpnju 1458. Jakov Pomignać iz Ljubljane obvezao dati 18 dukata (De Renno 5, 364).

Petru Spinčiću je u listopadu 1449. Stjepan Gerdinić iz Klane (*Gerdinich*) obećao isplatu 20 libri i 10 soldina za vino do sv. Martina davši mu pri tome kao jamstvo dva vola (De Renno 3, 278). Ivan iz San Severa u Apuliji prodao je početkom siječnja 1454. Petru 106 koza za 24,5 dukata (De Renno 4, 195). Petar je imao dogovor s Pavlom Radavićem, ali ga je kapetan poništio u travnju 1456. na što je Petar uložio prosvjed tvrdeći kako je oštećen jer je poslao Pavlu 32 dukata (De Renno 5, 308). U srpnju je dogovorio isplatu 119 libri za volove mesaru Tomi (De Renno 5, 316). Postolar Martin iz Ljubljane obvezao mu se u ožujku 1457. dati 103 libre (De Renno 5, 336). Poput brata Kvirina imao je svoje opunomoćenike u Veneciji, Trogiru i Buzetu (De Renno 5, 320, 325, 381).

Lovro Spinčić trebao je u ožujku 1452. od Marine, udovice kožara Jakova, dobiti 47,5 libri za kože (De Renno 4, 125–126). Godinu dana kasnije Lovro je trebao od suca Jurka iz Drivenika dobiti 41 libru za volovske kože, koje je potonji primio kako bi isplatio dug krojača Plechchija, stanovnika Ljubljane (De Renno 4, 181). Lovro i Petar obvezali su se u ožujku 1454. jamčiti za svoga brata Kvirina riječkom sucu Jakovu Mikoliću i Franji pok. Petra iz Fana s 84 dukata. Obvezali su se dopremiti u grad velike kože po cijeni od 4,5 dukata za centenarij do svote od 50,5 dukata, a za 34 dukata kože po cijeni od 20 libri za centenarij (De Renno 4, 204). Lovro je u rujnu 1455. primio od suca Matije pok. ser Donata 210 libri (De Renno 5, 288). Dvije godine kasnije, u veljači je trebao dati mesaru Tomažu pok. Ivana iz Mutniče (*Tomasio*) 15,5 dukata (De Renno 5, 329). Lovro je u ožujku obećao labinskom arhidakonu Ivanu da će dati Puljskom biskupu Mojsiju de Bufareli-

11 De Renno 2, 83.; De Renno 4, 132., 145., 155–156., 217.; Gigante, S., 1940, 96.; De Renno 5, 331., 343.

ju (*Moysi de Bufarelis*) 15 maraka i njegovu kancelaru 5 dukata, zbog jamstva za Kastvca Lovru Sinčića (*Sinčich*). Istovremeno je potonji dao Spinčiću na korištenje kao zalog svoj vinograd u Škurinjama (De Renno 5, 332). Početkom 1459. Lovro je kao jamac Pavla Mortatića trebao dati Alegretu Martinovu iz Šibenika 36 dukata (De Renno 5, 379).

KVIRIN SPINČIĆ I RIJEČKO DRUŠTVO PRVE POLOVINE 15. STOLJEĆA

Kvirin Spinčić tipični je primjer za ocrtavanje poslovnog djelovanja građanskog sloja, a time i razvoja riječkog društva u prvoj polovini 15. stoljeća. Nije obnašao komunalne funkcije u Rijeci (već u Kastvu), ali se poput brojnih gradskih sudaca i vijećnika, iako nije bio profesionalni trgovac, okrenuo trgovačkim aktivnostima (primjerice braća Mikolić). U tome nije bio usamljen jer su uz znatno bogatije strane trgovce iz Italije i Kranjske, u gradu na sličan način poslovali obrtnici sa spomenutih područja, ali i Dalmacije i Hrvatske (neki su postali građani). Kvirin se u nekoliko godina uklopio u gradu i postao njegovim građaninom. Komunalne vlasti su u tekstu odluke kojom su obrazlagale primanje pojedinaca u redove riječkih građana, redovito kao razlog primanja, navodile korist grada od tih pojedinaca. Nema sumnje da je i Kvirin, iako tekst njegova primanja nije sačuvan, bio osoba od koristi gradu. On nije djelovao kao puki trgovački posrednik, prekupac. Njegova pojedinačna ulaganja po poslu, uz neke iznimke, kretala su se do 200 dukata. Za riječke prilike to su bile prosječne vrijednosti. Bez obzira na to djelovao je kao pokretač poslova, prvenstveno u proizvodnji i distribuciji vesala (gdje vrijednosti posla izgleda dosežu do 500 dukata) te uzgoju i trgovini stokom. Imao je i jedno potraživanje od 1000 dukata. U načelu, krug njegovih poslovnih poznanstava ne razlikuje se od drugih trgovaca u gradu, ali i na istočnoj obali Jadrana. Više se usredotočio na poslove na području u širem okruženju grada u kojem djeluje (u njegovu slučaju Kranjska i Hrvatska), sjeverni Jadran (Kvarner, Istra i Venecija) te pokrajina Marke u Italiji, dok je tek sporadično imao veze s jugom Dalmacije. Tijekom vremena uspio je svojim radom steći brojne nekretnine – kuće, oranice, vinograde i pašnjake. Nažalost, kuća koju je izgradio u blizini gradskog kaštela, nije se očuvala. No, prema svemu sudeći bila je, za riječke prilike, među onima veće vrijednosti (400 dukata). Sačuvani izvori za drugu polovicu 15. st. su oskudni, pa se ne može utvrditi jesu li njegovi potomci prosperirali u gradu. U usporedbi s vrijednostima poslova istaknutih pojedinaca u dalmatinskim gradovima (primjerice u Zadaru, Splitu ili Dubrovniku oni prelaze 1000 dukata) njegovi poslovi bili su daleko manjeg zahvata. Vraćajući se tezi F. Hauptmanna može se reći kako, iako nije dovoljno precizna, ona dobro prikazuje Kvirinovu važnost – bio je jedan od najistaknutijih ljudi grada Rijeke u prvoj polovini 15. stoljeća.

JUDGE KVIRIN SPINČIĆ FROM KASTAV, DISTINGUISHED CITIZEN OF
KASTAV AND RIJEKA IN THE FIRST HALF OF 15th CENTURY*Ozren KOSANOVIĆ*

University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences in Rijeka, Department of History, Sveučilišna
avenija 4, 51000 Rijeka, Croatia
e-mail: ozren.kosanovic@gmail.com

SUMMARY

This paper shows overview of business activities of the distinguished citizen of Kastav and Rijeka, judge Kvirin Spinčić, in the first half of the 15th century. He was relatively rich individual and proprietor of various real estates such as houses, fields, pastures, vineyards, orchards etc. in the territory of city of Rijeka and village communes of Kastav and Lovran. In village commune of Kastav, near to Rijeka, he was communal judge for several years. At the same time he was citizen of Rijeka and one of most agile businessman in the city. In one way, he is typical example for the making of outline on business activities of citizens of Rijeka. Namely, many of city's councilmen and judges, both nobles and citizens, although they weren't professional merchants (mercator), were agile in commercial activities. Business connections of Kvirin were with merchants, craftsmen and ship-owners from various cities on the Adriatic Sea. His individual investments were in average up to 200 ducats, but he had claims up to 1000 ducats. These were average sums for business deals in Rijeka. In Dalmatian cities of Zadar, Split or Dubrovnik individuals of his social status invested in deals more than 1000 ducats. In comparison with them he was not a rich man. But if one takes in account circumstances in Rijeka, city less developed than Dalmatian cities of that time, it can be said that he was successful man. City was important transit point in commerce between Carniola and cities in Italy and many individuals used this in their advantage. Venice tried to marginalize commerce importance of Rijeka with various decrees, prohibitions and naval blockades, but in the long run this didn't take real effect. Majority of Kvirin's activities were in credit commerce in livestock, cloth, leather and oars for galleys (some directly ordered from arsenal in Venice). Along with iron and olive oil these were main items of commerce in Rijeka and because of that, he can serve as an example for generalization. This paper in one way strengthen thesis of older historiography that Rijeka in the first half of 15th century was a place where "an agile individual could make profit", and good example for that is Kvirin Spinčić.

Key words: judge Kvirin Spinčić, Kastav, Rijeka, Kvarner, 15th century

IZVORI I LITERATURA

- DAR-RI-IAS:** Državni arhiv u Rijeci (DAR), Isprave, Riječke isprave (RI), Isprave augustinskog samostana (IAS)
- CDI 4:** Kandler, P. (1986): *Codice Diplomatico Istriano*, Volume quarto (anni 1400–1499). Trieste, Editore tipografia Riva.
- De Renno 1:** Gigante, S. (1912): *Libri del Cancelliere*. Volume Primo. Cancelliere Antonio di Francesco de Reno. Parte prima: MCCCCXXXVII–MCCCCXLIV. Monumenti di storia Fiumana, 2, Fiume, 5–422.
- De Renno 2:** Gigante, S. (1932): *Libri del Cancelliere*. Fiume, Rivista semestrale della Società di studi fiumani in Fiume, IX. (I e II semestre 1931), X/1932, Fiume, 5–153.
- De Renno 3:** Zjačić, M. (1955–1956): Knjiga riječkog kancelara i notara Antuna de Renno de Mutina (1436–1461) (Knjiga) I. Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci (VDAR), III, Rijeka, 5–343.
- De Renno 4:** Zjačić, M. (1957): Knjiga II. VDAR, IV, Rijeka, 89–225.
- De Renno 5:** Zjačić, M. (1959): Knjiga III. Vjesnik Historijskog arhiva u Rijeci, V, Rijeka, 257–459.
- Gigante, S. (1940):** Regesti e documenti relativi alle famiglie di Duino e di Walsee. Fiume. Rivista semestrale della Società di studi fiumani in Fiume, XV–XVI/1937–1938, Fiume, 3–130.
- Listine 8:** Ljubić, Š. (1886): Listine o odnošajih između južnoga Slavenstva i Mletačke Republike (Listine) VIII, Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium (dalje: MSHSM) 17. Zagreb, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti (JAZU).
- Listine 9:** Ljubić, Š. (1890): Listine IX, MSHSM 21, Zagreb. JAZU.
- Listine 10:** Ljubić, Š. (1891): Listine X, MSHSM 22, Zagreb. JAZU.
- Statut:** Rački, F. (1890): Statuta lingua croatica conscripta – IV. Statut kastavski, *Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium*, 4, Zagreb, JAZU, 179–207.
- Antoljak, S. (1954):** Veze između Zadra i Rijeke u srednjem vijeku. VDAR, 2, Rijeka, 6–17.
- Darovec, D. (2008):** Venetian and Austrian money in Istria in the Modern age. *Annales*, Ser. hist. sociol., 18, 2, 277–288.
- Ekl, V. (1994):** Živa baština: studije i eseji. Rijeka, Izdavački centar Rijeka (ICR)
- Fabijanec, S. F. (2007):** Trgovački promet Kvarnera na Jadranu krajem srednjeg vijeka. Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, 25, Zagreb, 103–152.
- Fest, A. (1900):** Il commercio di Fiume nel secolo XV. Fiume, Stabilimento Tipo-litografico Fiumano di Emidio Mohovich (E. Mohovich).
- Fest, A. (1913):** Fiume nel secolo XV. Bollettino della deputazione fiumana di storia patria, 3, Fiume.
- Gestrin, F. (1965):** Trgovina slovenskega zaledja s primorskimi mesti od 13. do konca 16. stoletja. Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Gigante, S. (1913):** Fiume nel quattrocento. Fiume, E. Mohovich.

- Hauptmann, F. (1951):** Rijeka. Od rimske Tarsatike do Hrvatsko-ugarske nagodbe. Zagreb, Matica hrvatska.
- Herkov, Z. (1956):** Građa za financijsko-pravni rječnik feudalne epohe Hrvatske, 1, Zagreb, JAZU.
- Herkov, Z. (1971):** Mjere Hrvatskog primorja s osobitim osvrtom na solne mjere i solnu trgovinu. Rijeka, Historijski arhiv u Rijeci i Pazinu.
- Herkov, Z. (1977):** Prinosi za upoznavanje naših starih mjera za dužinu i površinu (Nastavak). Zbornik Historijskog instituta JAZU, 8, Zagreb, 143–215.
- Hrabak, B. (1991):** Regionalna i međunarodna trgovina Mlečana i Dubrovčana drvetom iz Senja (XIV–XVIII stoljeće). Radovi zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, 24, Zagreb, 57–107.
- Karbić, M. (2011):** Položaj djece u Rijeci u kasnom srednjem vijeku. 4. istarski povijesni bienale. Fili, filiae...: položaj i uloga djece na jadranskom prostoru. Poreč, Zavičajni muzej poreštine i Državni arhiv u Pazinu, 114–130.
- Klen, D. (ur.) (1988):** Povijest Rijeke. Rijeka, ICR.
- Kobler 2:** Kobler, G. (1896): Memorie per la storia della liburnica città di Fiume (Memorie). 2, Fiume, E. Mohovich.
- Kobler 3:** Kobler, G. (1896): Memorie. 3, Fiume, E. Mohovich.
- Laginja, M. (1889):** Kastav. Grad i občina. Trst, Tiskarna Dolenc.
- Lane, F. (1968):** Peper Prices Before Da Gama. Journal of Economic History, 28, 590–597.
- Margetić, L. (1996):** Hrvatsko srednjovjekovno obiteljsko i nasljedno pravo. Zagreb, Narodne novine.
- Matejčić, R. (1990):** Kako čitati grad: Rijeka jučer, danas. 3 dopunjeno izdanje. Rijeka, ICR.
- Munić, D. (1990):** Prezimena kastavskih obitelji i pojedinaca iz 1723. godine. Kastav, Turističko društvo Kastav.
- Munić, D. (1998a):** Kastav u srednjem vijeku. Društveni odnosi u Kastavskoj općini u razvijenom srednjem vijeku. Rasprave o Kastvu i Kastavskom statutu. II. dopunjeno izdanje. Rijeka, ICR.
- Munić, D. (1998b):** Venecijanci u Rijeci tisućčetristotih godina. Sveti Vid - Zbornik, 3, Rijeka, 45–67.
- Novak, M. (1965):** Autonomija dalmatinskih komuna pod Venecijom. Zagreb, JAZU.
- Pov. Ven. 1: Orthali, Gh., Cracco, G., Cozzi, G., Knapton, M. (2007):** Povijest Venecije. 1, Zagreb, Antibarbarus.
- Raukar, T. (1977a):** Venecija i ekonomski razvoj Dalmacije u XV i XVI stoljeću. Radovi instituta za hrvatsku povijest, 10, Zagreb, 203–225.
- Raukar, T. (1977b):** Zadar u XV stoljeću: ekonomski razvoj i društveni odnosi. Zagreb, Institut za hrvatsku povijest Sveučilišta u Zagrebu.
- Raukar, T. (2007):** Studije o Dalmaciji u srednjem vijeku: odabrane studije. Split, Književni krug.
- Rutar, S. (1895):** Završniška gosposčina na Krasu. Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko, V, 6, Ljubljana, 213–228.

- Šumrada, J. (2005):** Trgovina Ljubljane s Rijekom sredinom XV. stoljeća prema notarskim zapisima Antuna de Renna de Mutine. *Sveti Vid - Zbornik*, 10, Rijeka, 35–58.
- Šunjić, M. (1967):** Dalmacija u XV stoljeću. Sarajevo, Svjetlost.
- Voje, I. (2003):** Poslovna uspješnost trgovcev v srednjeveškom Dubrovniku. Ljubljana, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Žic, I. (2008):** Mračni srednji vijek u Rijeci. *Sušačka revija*, 62/63, Rijeka, 163–169.